

"És una pel·lícula de veritat!"

Joan Bover



Quan Laurent Cantet va decidir abordar l'educació, va pensar que seguiria el mateix sistema de treball que a les seves pel·lícules anteriors, com ara *Vers le sud* (2005) sobre el turisme sexual o *Ressources humaines* (1999) sobre els expedients de regulació d'ocupació. Aquelles es basaven en un estudi i una investigació previs del tema, a partir del qual s'elaborava el guió, bastant a la manera d'Iciar Bollaín. Però aquí no va caldre. Cantet es va trobar amb el llibre¹ d'un professor "de veres", François Bégaudeau:² el relat d'un any de feina a un institut de l'extraradi de París. A partir d'aquest material, Cantet va escriure un guió que era més aviat una base, un esquema a partir del qual s'havia d'improvisar. Després es va presentar a l'institut i, en comptes de fer un càsting a l'americana, va demanar a l'alumnat si volia intervenir a una pel·lícula. Se n'hi varen presentar cinquanta i, d'aquests, en varen quedar finalment vint-i-cinc, sempre de manera voluntària, sense selecció per part del director. Al cap d'un any d'assajos, en el qual treballaren sobre un taller d'improvisació i interpretació, Cantet i Bégaudeau (que s'interpreta a si mateix) varen començar a rodar, alhora que tornaven a construir el guió amb les aportacions sorgides en el taller. Només

s'usaren tres càmeres: una enfocant el professor, una altra pendent de l'acció i una tercera atenta als detalls.

Si m'he estès tant a la descripció de la gènesi de la pel·lícula, és perquè crec que és important valorar que estam davant un experiment força interessant i molt poc freqüent. Guerin, amb el mateix material de partida, hauria fet un film "progre" amb alumnes quinquis que discutien de filosofia. León de Aranoa hauria fet un film "progre" amb alumnes quinquis que parlarien amb metàfores poètiques. Cantet, en canvi, s'allunya tant de la correcció política, com de qualsevol concepte de moral, per mostrar com és un aula concreta d'un institut concret d'avui en dia. La seva feina és, des d'aquest punt de vista, d'una ètica professional irreprotxable.

El resultat és *La classe*:³ un film molt equilibrat, que mostra els pros i els contres de la tasca docent (o, vull remarcar encara, d'una tasca docent en determinades circumstàncies), que reflecteix a la perfecció la diversitat d'actituds i de perfils que podem trobar dins un claustre de professorat, que retrata les inevitables sortides de to i les tensions que genera aquesta professió i, sobretot, que no intenta presentar un professor perfecte, aquella

mescla de pare, amic, tutor i acadèmic que ens han dibuixat tantes pel·lícules nord-americanes.

El professor de llengua François, tot i els seus esforços, no sempre troba la resposta adient, a vegades no recorda la pluralitat cultural dels seus pupils i parla de forma si més no discutible. Però també intenta amb tenacitat compaginar els interessos del seu alumnat amb l'exigència acadèmica. El seu és un dels ¿personatges? més admirablement polièdrics que s'han vist mai a una pantalla. La seva actitud està tan enfora de l'ideal de docent com a prop de la realitat. Per això ens cau tan bé: no perquè respongui al tòpic de professor "enrotllat", sinó perquè el podem sentir viu. A més, la seva dedicació al capdavant d'un grup d'alumnat heterogeni i difícil (independentment que pugui ésser més o menys encertada a cada cas concret) és indiscutible. Aquest punt és el que ens transporta de la simpatia inicial a l'admiració. No és la perfecció, allò que ens fascina de François, sinó la seva humanitat. I és aquesta humanitat, curiosament, el tret més distintiu de la seva grandesa com a professional.



La representació de l'alumnat, en canvi, no està tan diversificada i equilibrada com la del professorat, però això no és més que una altra prova de l'honoradesa del director. Cantet sap que un claustró pot contenir molts de professors diferents, però també sap que els instituts tenen una tendència més o menys acusada a aglutinar determinats sectors de la població. No hauria estat realista presentar un centre públic dels afores de París que inclogués alumnat de tots els grups socials. I si no, que ho demanin als professionals dels instituts públics de Palma. L'alumnat de *La classe* no és fàcil ni agraït. La cinta planteja aspectes molt variats, des dels petits problemes de comportament (les taques de bolígraf, els xiclets, les gorres) fins a les més debatibles qüestions referides al respecte (es veu que a França, tutejar un professor és motiu de sanció!) o a la multiculturalitat, malgrat que sempre amb un afany descriptiu, sense jutjar, de vegades sense ni tan sols entrar a les causes dels conflictes. Cantet i Bégau-deau tenen la valentia de renunciar a desenvolupaments dramàtics molt més mengívols i sobretot més comercials, per deixar la preeminència al realisme, tot diluint la frontera entre el documental i la ficció. Atenció: no hem de caure en la ingenuïtat de creure que la filmació es va deixar a l'atzar perquè, com hem vist al principi, la tasca prèvia va ésser exhaustiva i va durar mesos. Cantet ha explicat que a la pel·lícula, hi conviuen elements molt concrets que en el treball als tallers va demanar explícitament que s'introduïssin durant el rodatge amb altres que varen ésser fruit del moment. El resultat va ésser que alguns personatges s'assemblaren bastant als alumnes que els interpretaven, però d'altres varen optar per crear-se una personalitat fictícia, que va ésser prou respectada. I sempre parlen com ho fan els adolescents d'avui, la qual cosa és molt d'agrair si pretenem un apropament mínimament seriós a aquest sector de la població.

Si haguéssim de fer un retret a la pel·lícula, seria el d'una certa feixugor, motivada per la claustrofòbia de no sortir mai del microcosmos marcat per les parets del títol, que són les de l'institut. Però això s'acaba revelant com una mostra més del rigor dels seus creadors, que, conscients que en dues hores de metratge és impossible abastar la complexitat del problema, opten per centrar la seva mirada en uns punts molt concrets. Ens trobam així amb una pel·lícula d'una coherència prodigiosa, tot i que el preu a pagar sigui la visió d'un panorama no gaire agradable, encara que tampoc truculent. És un film que segurament no veuran els centres d'ensenyament privats i concertats. Però també és el film que, quan va ésser mostrat a l'alumnat que el protagonitza, els va fer exclamar: "Uau! És una pel·lícula de veritat!" ■

NOTES

(1) Editat en català per Empúries.

(2) Professor de llengua, crític de cinema i de futbol, músic punk...

(3) ¿Per què s'ha canviat el títol original, traduïble com "Entre les parets"?